

**КРАЄВИД
З МЕНТОЛОВИМ
АРОМАТОМ**

КРАЄВИД З МЕНТОЛОВИМ АРОМАТОМ

**УЛАДЗІМЁР
АРЛОВ**

З білоруської переклав *Олександр Ірванець*

Львів
Видавництво Старого Лева
2021

УДК 821.161.3-3

А 82

Уладзімер Арлов

А 82 Краєвид з ментоловим ароматом [Текст] : коротка проза / Уладзімер Арлов; пер. з білор. Олександра Ірванця. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 280 с.

ISBN 978-617-679-914-6

Уладзімер Арлов — білоруський письменник, автор численних прозових, поетичних книжок, історичних нарисів та есе.

До цієї збірки вміщено містичну історію кохання «Краєвид з ментоловим ароматом», антиколоніальну «Сибірську повість», біографічну коротку прозу з циклу «Полоцькі оповідання» та іронічну антиутопію «Орден Білої Миші».

Біографічні тексти, списані з дитинства та студентства автора, — це мандрівка в часі та просторами радянської Білорусі, а деякі їхні герої, попри те, що це знайомі, друзі, сусіди чи однокласники автора, ніби зішли із колонки кримінальної хроніки. Ці спогади з минулого, а також антиутопія «Орден Білої Миші» допоможуть зрозуміти, які процеси відбуваються у сучасній Білорусі, в якому стані нині білоруська мова, чи мають громадяни вибір та свободу слова.

Натомість «Краєвид з ментоловим ароматом» майже позбавлений персонажів. Це езотерична історія про ідеальну жінку, за кохання до якої чоловік мусить дорого заплатити.

УДК 821.161.3-3

© Уладзімер Арлов, текст, 1993-2001
© Олександр Ірванець, переклад, 2021
© Іван Шкоропад, обкладинка, 2021
© Видавництво Старого Лева,
українське видання, 2021

ISBN 978-617-679-914-6

Усі права застережено

КРАЄВИД

З МЕНТОЛОВИМ АРОМАТОМ

Рукопис, надісланий у зеленому конверті

Тепер, звісно, можна стверджувати що завгодно: зіставляти дату поштового штемпеля з таємничою смертю одного літератора, котрого в ті ж самі дні знайшли повішеним у власному помешканні; сперечатись, жіночій чи чоловічій руці належить буйний округлий почерк, яким не було написано зворотної адреси на пухкому зеленому конверті; брати на кпини мою знайому, яка й досі переконана, що той конверт і справді зберігав запах добрих ментолових сигарет, хоча непрямі деталі дають змогу датувати рукопис кінцем 80-х чи самим початком 90-х років... Що ж до відомого психіатра, якому я пропонував виступити в ролі експерта, то він, повертаючи мені ці чотири десятки дрібненько списаних сторінок, обмежився тьмяною фразою про суму випадкових величин, де допускається буквально все. Можливо, саме ця подробиця й переконала мене, що необхідно опублікувати рукопис без жодних купюр та коментарів.

Останнім часом я постійно повертаюся до своєї появи тут, у цій старій однокімнатці, яка... Мені хотілось написати щось на зразок «яка відіграла у моїм житті таку роль», однак ця роль грається й надалі, і я можу помилитись у визначенні порядкового номера дії. Врешті, сама засмальцьована метафора театру здається тут недоречною, хоч я й маю підстави назвати господаря помешкання актором. Але тепер, коли події того дня, а точніше, тієї розмови, відреставровані до півтонів і неначе записані в пам'яті на відеоплівку, яку можна зупиняти, прокручувати назад чи пускати у сповільненій швидкості, я можу сказати, що актор був з нього кепський. Вже те одне налякане здригання, коли на кухні увімкнувся холодильник... Або мізансцена з третьою парою ключів... Хоча це ще як подивитися...

Він стояв ось там, коло мого єдиного вікна. Невже намагався затерти сліди, залишені на підвіконні мотузяною драбиною? Чи, може, сподівався заховати їх від самого себе, як, до речі, й залишеного мені у спадщину програвача? Взагалі, тепер мені здається, що – осмислено чи інтуїтивно – він пересувався по квартирі ретельно визначеним маршрутом, завдяки якому міг не зірватися й довести розмову до кінця, аби ніколи більше зі мною не зустрічатися.

Він був приблизно мого віку, мав нервові обличчя й ранню сивину. Чомусь мені подумалося, що такі люди схильні до інфарктів. Додати до цього невиразного портрета мені практично нічого. Ну, можливо, іще його художню, яку я, пригадую, спершу подумки прихильно назвав шляхетною.

Зустрівшись з ним на вулиці, я, мабуть, пройшов би повз — не впізнавши чи не захотівши впізнавати.

Квартира, яку я вирішив винайняти, розташована була в районі, де з сучасною забудовою сусідили зелені островці старого патріархального міста. Нерівна бруківка з чередою кіз і дотепер сприймається там натуральніше, аніж асфальт із тролейбусами. Певно, міська географія і стала головним аргументом, бо в ті дні я мав твердий намір плекати свою самотність і передусім шукав спокою.

— Там, за парком, — господар квартири показав у вечірнє вікно, — межа міста.

— Мене це не лякає. Вольтер писав, що літератор повинен жити поблизу кордону, щоб зручніше було рятуватися.

— Ви літератор? — не підтримавши мого тону, він все ж таки позірно зацікавився.

Вилаявши себе подумки за таке легковажне розсекречення свого інкогніта, я невпевнено кивнув. Згадування про рід моїх занять, безумовно, було зайвим.

— У такому разі... — з побляклою усмішкою промовив він і не закінчив.

Його манера говорити починала мене дратувати. Гроші вже лежали в його кишені, а кільце з ключами — у моїй. Я міг безперешкодно користуватися книгами й постарався запам'ятати кілька неминучих у таких випадках дрібних порад стосовно замків, віконних защіпок і книжки за електроенергію.

Усі ці інструкції були проказані скоромовкою, заплачені мною гроші лишились неперерахованими. Іще хвилину тому він мав вигляд людини, яка хоче чимшвидше

розв'язатися з не надто приємним клопотом. Та раптом зазвучала нова, незрозуміла мені нота.

— Восени парк просто чарівний. Особливо клени...

Мешкаючи тут, він мусив би знати, що це не зовсім парк, а старі лютеранські могилки, по яких років зо двадцять тому пройшлися бульдозери. Хоч я не вважав за потрібне ділитися своїми знаннями, та впевнився, що розмова ще трохи потриває.

— Ви збираєтеся жити один? — спитав раптом він і попросив дозволу запалити.

Прохання підкреслювало мій новий статус і тому сподобалось, а запитання — ні.

Він узяв з книжкової полиці масивну металеву попільничку — похмуру чортячу голову з відбитим рогом і глибокими порожніми очницями.

— А це для вас суттєво? — повернувся я до запитання, з ким збираюся жити.

— У всякому разі не такою мірою, як для вас, — відповів він і, миттєво усвідомивши різючу невідповідність ситуації, перепросив.

Якраз тоді й увімкнувся холодильник. Він зацьковано здригнувся і, сплотившись, випустив з пальців цигарку. Цього вистачило, аби вся моя настовбурченість зникла, і я, як це часом у мене трапляється при зустрічі з людською слабкістю, відчув такий приплив жалю, що не вигадав нічого ліпшого, аніж повідомити про своє розлучення і прагнення самотнього спокою.

— Як ви сказали? Не хочеться проживати чуже життя? — з дивною інтонацією повторив за мною він і струсив попіл

в одну з порожніх чортових очниць. У його тонких пальцях ще не припинилося тремтіння. — Ну, тоді у вас...

Дотримуючись своєї звички, він знову обірвав фразу й несподівано вийняв другий комплект ключів.

— Знаєте, я вам залишу і їх. Можливо, у вас хтось таки з'явиться.

Після моїх слів про пошуки спокою таке припущення прозвучало не зовсім логічно, однак значно нелогічнішим був його наступний вчинок. У нервових пальцях з'явилося вже третє кільце з ключами. Господар потримав їх на долоні й простягнув мені.

— Нехай усі ключі будуть у вас. Надокучати вам візитами я не збираюся. Коли знадоблюсь, потелефонуєте. Зараз тільки березень, значить, залишилося... Не думаю, що ви зауважите щось таке...

Я співчутливо вислухав його безтямно-плутане бурмотіння і майже не звернув на останні слова уваги. Що я мав би зауважити? Що він має проблеми з психікою?

Опускаючи два додаткові комплекти ключів до кишені, я не сумнівався, що мій візаві почуває з цього приводу полегшення. Розгадка могла бути досить простою: важкі спогади, пов'язана з цією квартирою особиста драма... Чи не звідти, подумав я, і ця рання сивина.

Якими наївно-тривіальними є мої тодішні пояснення сьогодні...

— Ну ось, здається, й усі формальності. — Погасивши недопалка в чортовій очниці, він підвівся з канапи, однак невпевнений тон свідчив, що його запас дивнуватих запитань та пропозицій ще не вичерпаний.

У таких ситуаціях передчуття мене рідко обманюють. Він пройшовся вздовж стіни з книжковими полицями, провів рукою по запилюжених корінцях і, вдаючи, неначе тільки зараз щось пригадав, знову заговорив:

— Скажіть, а ви маєте програвача?

— Ні, я віддаю перевагу магнітофонові.

— Програвач теж хороша річ. — У його голосі відчувався відтінок прохання.

— Звісно, — сухо погодився я. До мене поверталось роздратування.

— Я хочу залишити вам програвача. Вважайте це подарунком.

Я стримано подякував і обвів кімнату очима, однак сподіваного подарунка ніде не зауважив.

Нічого не з'ясовуючи, я виразно подивився на годинника, потім на дві валізи з господаревим скарбом і запропонував піднести їх до тролейбусної зупинки. Він відмовився.

Сплачені за рік наперед гроші давали мені право знову кинути підкреслений погляд на годинника.

Він зважив у руках валізи й замість того, аби рушити до виходу, знову поставив їх на підлогу.

— Скажіть... ви любите... Шопена?

Важко було повірити, але в його словах почувся страх.

— Ви композитор? — холодно уточнив я. Усі ці необов'язкові запитання із затягнутими паузами й прихованою емоційністю суттєво підвищували градус мого роздратування.

— Композитор?... Не зовсім. Я просто хотів...